

Written by ЛЕЖНІН ІВАН ОЛЕГОВИЧ, магістр, прокурор Городоцької місцевої прокуратури Хмельницької області (м.Хмельницький)

Tuesday, 03 December 2019 14:37

Основним Законом України визначено, що найвища соціальна цінність в Україні – Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека [1]. Як вбачається із Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» – кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя [2].

Згідно із статистичними даними Центру медичної статистики Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) кількість вперше зареєстрованих випадків захворювання на інфекційні та паразитичні хвороби (відповідно до Міжнародного класифікатора хвороб МКХ-10) становить понад 900 тисяч в рік [3].

Незважаючи на основоположні принципи вітчизняного законодавства ряд нормативно-правових документів не надає можливості їх дотримуватись по відношенню до осіб, визнаних судом неосудними та направлених на примусові заходи медичного характеру.

Метою представленого дослідження є вивчення нормативно-правових проблем надання медичної допомоги в умовах застосування примусових заходів медичного характеру та обмеження особистої свободи громадян та шляхів їх вирішення.

Законом України «Про прокуратуру» передбачено, що прокурор уповноважений здійснювати нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян у тому числі у зв'язку з необхідністю належного реагування на відомості про можливі порушення законодавства, що містяться не лише у заявах та скаргах, а у будь-яких джерелах.

Так, прокурор, здійснюючи наглядову діяльність в спеціальних закладах з надання психіатричної допомоги зобов'язаний особливу увагу приділяти умовам перебування вищевказаної категорії осіб, а у разі виявлення порушень – ініціювати їх усунення, у тому числі – шляхом внесення вказівок в порядку, передбаченому ст.26 Закону України «Про прокуратуру» [4].

До кола органів та установ, у яких прокурор здійснює вищезазначений нагляд віднесено у тому числі спеціальні заклади охорони здоров'я – заклади з надання психіатричної допомоги.

Національними нормативно-правовими актами регулюючим діяльність з надання психіатричної допомоги є Закон України «Про психіатричну допомогу», Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Накази МОЗ України №992 від 31 серпня 2017 року «Про затвердження Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги» (далі – Правила) та №684 від 18 серпня 2010 року «Про затвердження Стандарту інфекційного контролю за туберкульозом в лікувально-профілактичних закладах, місцях довгострокового перебування людей та проживання хворих на туберкульоз» (далі – Стандарт інфекційного контролю).

Згідно абз.2 ч.1 ст.3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» заклад охорони здоров'я це юридична особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що забезпечує медичне

Written by ЛЕЖНІН ІВАН ОЛЕГОВИЧ, магістр, прокурор Городоцької місцевої прокуратури Хмельницької області (м.Хмельницький)

Tuesday, 03 December 2019 14:37

обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників.

Системний аналіз термінів «медична допомога», «психіатрична допомога» та «спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги (далі - СЗНПД)» в сукупності із організаційними та правовими засадами застосування ПЗМХ дає можливість прийти до висновку, що СЗНПД включає в себе не лише надання спеціалізованої психіатричної допомоги особам, до яких застосовано ПЗМХ, а й медичну допомогу, спрямовану на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами.

Чинній Правила

зобов'язують

керівника СЗНПД впродовж 5 робочих днів з дати госпіталізації пацієнта забезпечити проходження пацієнтом медичного обстеження для виявлення у нього

інфекційних

та соматичних захворювань та, за необхідності, надають

право

на звернення до відповідних закладів охорони здоров'я для отримання висновку флюорографічного обстеження пацієнта та копії форми первинної облікової документації [6].

Аналіз вищевказаних положень щодо необхідності обстеження на наявність інфекційного захворювання в черговий раз вказує на те, що СЗНПД у тому числі надає медичну допомогу із лікування інфекційних захворювань осіб, направлених на ПЗМХ.

Водночас Правилами залишається не врегульованим питання в частині надання медичної допомоги, у випадку виявлення інфекційних, паразитичних та інших соціально-небезпечних захворювань у осіб направлених на ПЗМХ до спеціально відведених відділень, утворених на базі психіатричних закладів.

Відповідно до ст.53 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» з метою охорони здоров'я населення органи і заклади охорони здоров'я зобов'язані здійснювати спеціальні заходи профілактики та лікування соціально небезпечних захворювань (туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, СНІД, лепра, хронічний алкоголізм, наркоманія), а також карантинних захворювань [2].

Із переліку закладів охорони здоров'я, затверджених Наказом МОЗ від 28 жовтня 2002 року №385 вбачається, що заклад із надання психіатричної допомоги віднесено до лікувально-профілактичних закладів [8].

У Стандарті інфекційного контролю вказано, що головним фактором передачі туберкульозної інфекції є повітря закритого приміщення з інфекційним аерозолем, яке є більшим ризиком інфікування, ніж тісний контакт з хворим [7].

Існуючі в діючому вигляді Правила позбавляють можливості, особливо при застосуванні ПЗМХ у спеціально відведених відділеннях, утворених на базі психіатричних закладів, своєчасної ізоляції та окремого розміщення пацієнтів, у яких виявлено туберкульоз чи інше інфекційне суспільно-небезпечне захворювання, розподілу потоків хворих, контролю за розповсюдженням інфекції.

Водночас, несвоєчасність виявлення, попередження розповсюдження та профілактики вищевказаних хвороб ставить під загрозу життя і здоров'я не лише хворих, а й осіб, які перебувають із останніми в межах закритого приміщення спеціально відведених відділень.

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСІБ, ОБМЕЖЕНИХ В ОСОБИСТІЙ СВОБОДІ

Written by ЛЕЖНІН ІВАН ОЛЕГОВИЧ, магістр, прокурор Городоцької місцевої прокуратури Хмельницької області (м.Хмельницький)

Tuesday, 03 December 2019 14:37

Застосування ж загальних положень Стандарту інфекційного контролю до вищевказаної категорії осіб є прямим порушенням норм Кримінального кодексу України та Правил застосування примусових заходів медичного характеру.

Жодним чином не знайшли свого вирішення питання попередження, виявлення, лікування та профілактики інфекційні та паразитичні хвороби (A00-B99 відповідно Міжнародного класифікатора хвороб МКХ-10 [9]) кількість захворювань на які в Україні упродовж року перевищує 900 тисяч випадків.

За відсутності нормативно-правового регулювання діяльності спеціально відведених відділеннях, утворених на базі психіатричних закладів, відсутня можливість застосування загальних положень інших нормативно-правових актів щодо ізоляції хворих на інфекційні захворювання, переведення на інше відділення без порушення вимог чинного законодавства та здійснення контрольованого лікування.

Одним із частих способів вирішення досліджуваної проблеми на практиці є застосування як хворими так і медичними працівниками засобів індивідуального захисту органів дихання.

Водночас, вищевказаний спосіб захисту передбачає лише захист від інфекцій, що мають повітряно-крапельний шлях зараження та не гарантують захисту від поширення інших інфекційних суспільно-небезпечних захворювань.

З огляду на національне законодавство актуальним способом врегулювання озвученої проблеми є визначення організаційних та правових засад адміністративного контролю, спрямованого на зниження ризику інфікування осіб, до яких застосовано ПЗМХ.

Чинні Правила в наявному вигляді не регулюють в повному обсязі діяльність при застосуванні ПЗМХ у спеціально відведених відділеннях, утворених на базі психіатричних закладів.

Окрім цього, з огляду на неповне визначення порядку дій працівників при застосуванні ПЗМХ у спеціально відведених відділеннях, утворених на базі психіатричних закладів залишається відкритим питання законодавчого врегулювання порядку проходження пацієнтом медичного обстеження для виявлення у нього інфекційних чи інших суспільно-небезпечних захворювань, їх лікування, попередження розповсюдження та профілактики в умовах застосування ПЗМХ.

Чинне нормативно-правове регулювання діяльності, пов'язаної із застосуванням ПЗМХ як у спеціально відведених відділеннях, утворених на базі психіатричних закладів так і СЗНПД, діяльність яких урегульована Правилами виключає можливість поміщення хворих від індивідуальний нагляд в умовах, які виключають можливість захворювання інших осіб так і введення карантину й епідеміологічного нагляду у відповідних закладах за умов спалаху інфекційних та паразитарних захворювань.

З огляду на наведене, використання ж нормативно-правових актів дія яких регулює загальний порядок надання медичної допомоги без їх інтеграцію в систему законодавства в сфері діяльності із надання ПЗМД є недопустимою.

Таким чином прокурор, здійснюючи наглядову діяльність в спеціальних закладах з надання психіатричної допомоги, в межах наданих Законом повноважень зобов'язаний вживати вичерпних заходів щодо усунення порушень прав осіб, обмежених в особистій свободі у тому числі звертаючи свою увагу не лише на факти порушень профільного законодавства, недопустимості катування або іншого жорстокого поводження.

Прокурорська діяльність на ниві здійснення нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСІБ, ОБМЕЖЕНИХ В ОСОБИСТІЙ СВОБОДІ

Written by ЛЕЖНІН ІВАН ОЛЕГОВИЧ, магістр, прокурор Городоцької місцевої прокуратури Хмельницької області (м.Хмельницький)

Tuesday, 03 December 2019 14:37

заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян пов'язана із необхідністю захисту основоположних прав людини та громадянина, визначених Основним Законом, Законами України, які регулюють державну політику при здійсненні відповідної діяльності та підзаконними нормативно-правовими актами, а й зазначених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Конвенції про захист прав та гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини.

Порушення ж прав особи, обмеженої в особистій свободі внаслідок неналежного, несвоечасного, некваліфікованого лікування, у тому числі, якщо таке порушення призвело до порушення права на охорону здоров'я інших осіб є безумовною підставою для втручання прокурора та ініціювання притягнення винних до адміністративної, дисциплінарної, цивільно-правової або кримінальної відповідальності.

У той же час, неможливо усунути порушення прав осіб, якщо шляхи вирішення не передбачено в чинному законодавстві.

Список використаних джерел: 1. Конституція України від 28 жовтня 1996 року №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закону України від 19 листопада 2992 року №2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
3. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення: Статистичні збірники Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>, <http://iaastat.kiev.ua>
4. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року №1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 року №1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>
6. Правила застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31 серпня 2017 року №992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-17>
7. Стандарт інфекційного контролю за туберкульозом в лікувально-профілактичних закладах, місцях довгострокового перебування людей та проживання хворих на туберкульоз: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18 серпня 2010 року №684. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0803-10>
8. Перелік закладів охорони здоров'я: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28 жовтня 2002 року №385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02>
9. Про організацію діяльності прокурорів з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян: Наказ Генерального прокурора України від 20 квітня 2016 року №161. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102 {jcomments on}